

Handelshøyskolen BI

MAN 51861 Juss for ledere

Term paper 60% - R

Predefinert informasjon

Startdato:	13-09-2021 09:00	Termin:	202210
Sluttdato:	23-05-2022 12:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	P		
Flowkode:	202210 10086 IN02 R P		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Brit-Helen Rossemyr Bøe

Informasjon fra deltaker

Tittel *:	Prosjektoppgave MAN 5187
Naun på veileder *:	Anette Hemmingby

**Inneholder besvarelsen
konfidensielt
materiale?:** Nei

**Kan besvarelsen
offentliggjøres?:** Ja

Gruppe

Gruppenavn: (Anonymisert)
Gruppenummer: 8
**Andre medlemmer i
gruppen:** Deltakeren har innlevert i en enkeltmannsgruppe

Innholdsfortegnelse

INNHOLDSFORTEGNELSE	I
SAMMENDRAG.....	II
DEL 1: TUSSEVIKA SKOLE	1
DEL 2: JURIDISK DRØFTELSE	6
PROBLEMSTILLING 1: OPPLÆRINGSLOVENS §9 A.....	6
<i>Drøfting av rettskilder opp mot faktum</i>	<i>6</i>
<i>Aktivitetsplikten §9A-4.....</i>	<i>7</i>
<i>Skoleeiers rolle og ansvar:</i>	<i>10</i>
§9 A-5:.....	10
PROBLEMSTILLING 2: OPPLÆRINGSLOVENS §9 A-5	12
<i>Drøfting av rettskilder opp mot faktum:</i>	<i>12</i>
<i>Krenkelser:</i>	<i>12</i>
PROBLEMSTILLING 3: FORVALTNINGSLOVENS § 13 TAUSHETSPLIKTEN.....	16
<i>Drøfting av rettskilder opp mot faktum:</i>	<i>16</i>
<i>Oppsummering problemstilling 3:.....</i>	<i>18</i>
OPPSUMMERING OG KONKLUSJON:	19
KILDER OG REFERANSER:	21
LITTERATUR:	21
RETTSKILDER:.....	21
<i>Lover.....</i>	<i>21</i>
<i>Forarbeider</i>	<i>21</i>
<i>Rettspraksis</i>	<i>21</i>

Sammendrag

Oppgaven tar for seg Tussevika skole som ligger i Ytrevik kommune. Tre av de ansatte blir presentert og beskrevet, og de er alle aktører i de juridiske fremstillingene som dukker opp. Jeg vil i denne oppgaven belyse faktum med utgangspunkt i tre problemstillinger:

- *Har rektor Peder Ås fulgt loven i Opplæringslovens §9A ved sin håndtering av Lises skolemiljø?*
- *Har kontaktlærer Frank Olsen brutt opplæringslovens §9A-5?*
- *Har kontaktlærer Frank Olsen og rektor Peder Ås anledning til å snakke om elevsituasjoner i Brigdgeklubben eller bryter de Forvaltningslovens §13?*

Del 1: Tussevika skole

Tussevika skole er en liten barneskole tilknyttet ei mindre bygd med 125 elever fordelt på syv trinn. Det er mellom 15 til 20 elever pr klasse. Peder Ås har de siste 25 årene vært ansatt som rektor på Tussevika skole og regnes av mange som en «institusjon» i lokalsamfunnet. Rektor Ås er kamerat med både ordfører og lensmann på fritida og de treffes ofte i bridgeklubben med noe «godt i glasset». Ved Tussevika skole er det 15 ansatte hvor 2 av disse er miljøpersonell. Det er en blanding av menn og kvinner med hovedvekt kvinnelige ansatte da det kun er en annen mannlig lærer i tillegg til rektor. Lærerne har ulik faglig bakgrunn og mange av dem har jobbet på skolen i en mannsalder. I tillegg til rektor Ås er det også en av lærerne som har en del av sin stilling som avdelingsleder. Rektor Ås er av den oppfatning av at det viktigste med å være lærer er å dyrke frem talentene i elevene slik at de kan bli «enere» og skinne i livet. Hans motto er «gi alt – bli best».

Tussevika skole har, til rektors frustrasjon, gjennom mange år hatt dårlige resultater på nasjonale prøver, og hatt varierende resultater når det gjelder læringsmiljø. Skolesjefen har ved flere anledninger tatt kontakt med rektor Ås for å høre om skolen har behov for oppfølging og veiledning rundt læringsmiljøet på skolen, noe som har blitt snakket bort hver gang. Skolen har også unngått å levere resultat knyttet til arbeid tilknyttet skoleeiers planverk og rapportering.

Frank Olsen er kontaktlærer på 6.trinn og underviser i fagene matematikk, naturfag og kroppsøving. Han startet opp som ny lærer ved Tussevika skole da han var nyutdannet fra lærerskolen for 25 år siden. Etter denne tid har han, etter eget utsagn, stolt stått i klasserommet hver eneste dag og ikke hatt fravær fra elevene for å ta noe videreutdanning eller annet som noen andre har ment at han burde gjøre. Elevene er viktigst, og han har en god og solid utdanning fra da han var student. Han tenker at den beste måten å markere seg på som lærer er å være tydelig, bruke høy stemme og fremstå autoritær. Det er viktig og riktig at han markerer tydelig hvem som bestemmer i klassen, det er han, læreren, som er sjefen. Frank synes at foreldre i dag er grenseløse og ettergivende. Det er enormt mange elever som ikke kommer på skolen på grunn av «vondt i magen» og tenker

at foreldrene lar dem ta styringen i hjemmet når de får være hjemme fra skolen for sånt tull.

På 6.trinn oppstår det ofte konflikter. Lise er en av elevene på 6.trinn. Hun har utfordringer knyttet til lesing, skriving og regning og forstår sjelden det kontaktlærer Frank forklarer på tavla. Begge foresatte er uføretrygdene og har generelt utfordringer med å mestre livet. Lise er ei jente som må «klare seg selv» og har lært seg at det lønner seg å være litt «hard» på utsida. På det nåværende tidspunkt har Lises far nettopp sonet ferdig en dom for heleri. På skolen er Lise en av dem som ofte er i konflikter. Hun havner ofte i diskusjoner med andre elever og uttaler høyt at hun liker seg ikke i klasserommet. Hun kan finne på å sukke og klage over matteundervisningen til Frank Olsen, og har uttrykt høylytt i klasserommet at hun «hater både skolen, læreren og rektor». Rektor blir veldig opprørt når han hører dette og sier til kontaktlærer Frank Olsen at slik oppførsel skal han absolutt ikke ha på Tussevik skole. Han bestemmer derfor at dersom slike uttalelser oppstår igjen så får ikke Lise lov til å være i klassen i frykt for at sånne holdninger kan smitte over på de andre elevene. Hun får da oppholde seg på et grupperom utenfor klasserommet. Her får hun lære seg å like både matte, læreren og rektor før hun får komme inn til klassen. Tross alt kan ikke verken elever eller ansatte oppleve å få slik «drittkasting» fra en elev. Skal man være sammen med de andre så må man oppføre seg.

Mandag etter høstferien så opplever kontaktlærer Frank Olsen på nytt en konfrontasjon med Lise. Hun uttrykker igjen høyt misnøye med matematikkfaget og sier høyt slik at alle hører det at «Frank er den dårligste læreren på hele skolen» samtidig som hun slenger matematikkboka skjødesløst ned i bakken. Frank agerer umiddelbart. Han drar med seg Lise ut av klasserommet etter hettegenseren og bruker den høye og tydelige stemmen sin når han forteller at slik oppførsel aksepteres ikke i hans timer. Når han har fått dratt henne inn på grupperommet sier han at her må Lise være til hun har lært å oppføre seg, dette har rektor Ås bestemt. Lise blir veldig sint og begynner å sparke i pulten som er satt til henne. Etter hvert bygger dette seg opp og Lise blir høylytt og kommer med provoserende utsagn mot Frank Olsen. Hun ber ham om å «dra til helvete» og sier at hun skal tilbake til klasserommet uansett hva Frank Olsen skulle mene.

Han finner da ut at han må holde Lises hender fast for at hun ikke skal komme seg inn til de andre. Frank Olsen låser døra slik at hun ikke skulle komme seg ut. Når døra låses får Lise panikk og sparker og slår på døra. Hun roper «hjelp meg», noe Frank Olsen synes er litt flaut hvis andre går forbi. Han holder derfor hånda over munnen til Lise og sier at han slipper ikke taket før Lise roer seg ned. Når denne hendelsen inntreffer så går assistent Bjørg forbi i gangen. Hun hører at Lise er høylytt inne på grupperommet og tenker i sitt sinn at rektors avgjørelse om at Lise ikke kan være i klasserommet er helt riktig når hun oppfører seg slik.

En kveld før høstferien er det igjen treff i Bridge-klubben. Frank Olsen, Peder Ås, rådmannen, lensmannen og vaktmesteren på aldershjemmet treffes jevnlig for å spill bridge og ta seg et par glass. Frank Olsen var møkk lei etter alle de krevende elevsituasjonene på skolen og kjente at det skulle bli godt å få litt forståelse fra de andre karene. Han fortalte med innlevelse om at Lise hadde blitt rasende da hun hadde måtte ta konsekvensene av å snakke frekt til både ham og rektor slik at alle de andre elevene hørte det. Peder Ås var helt enig i at skolen måtte ta ansvar for å lære henne folkeskikk når heimen ikke klarte dette. Det var nå heller ikke vanskelig for noen av de andre å forstå når en visste hvordan *opphavet* hennes var. Lensmannen kunne bekrefte at når far var en tidligere innsatt så kunne en forstå hvor den oppførselen kom fra.

Mor til Lise tar kontakt med kontaktlærer Frank Olsen for å fortelle at Lise har fortalt dem at hun ikke har det greit på skolen. Hun forteller om mobbing fra de andre jentene i klassen. Hun har fortalt at hun nesten hver dag blir sprutet sølevann på, revet i håret og ofte dyttet og slått når ikke voksne ser dette i friminuttene. Lise sier at hun ikke lenger vil gå på skolen og har ofte vondt i magen både når hun legger seg og når hun skal stå opp om morgenen. Mor til Lise tar kontakt med kontaktlærer Frank Olsen og lurte på hva skolen kan gjøre for at Lise ikke skal være redd for å komme på skolen. Kontaktlærer Olsen har mye å gjøre om dagen, men sier at han skal tenke over det og komme tilbake til dem, før eller senere. Han tenker at den ufordragelige jenta der tror han ikke noe på i det hele tatt, hun har garantert fortjent det hvis noen av jentene har sagt noe til henne. Ei god uke senere nevner kontaktlærer Olsen henvendelsen fra Lises mor til rektor Ås. Rektor Ås sier at han ikke kan involvere seg i slike småsaker, det får en av

assistentene som står i skolegården tar seg av. Han har viktigere ting å bruke tiden sin på, dersom han måtte gjort noe selv så hadde han uansett ikke hatt tid før om et par uker.

Etter noen uker uten noen tilbakemelding fra skolen på sin henvendelse til kontaktlærer Olsen så kontakter Lises mor rektor Ås for å opplyse om at Lise opplever både skolesituasjonen og skoleveien som utrygg. Hun tar skolebussen til skolen og opplever at de andre jentene på 6.trinn både slenger ugreie kommentarer inne på bussen og har revet henne i håret når hun har sittet inne på bussen. Rektor synes mor er sytete når hun drar inn skoleveien i dette og forklarer at dette har ikke skolen noe med, dette får hun ordne opp i selv.

Rektor var imidlertid lei av maset fra Lises mor og hastet ned en mail til assistentene som var ute i skolegården om å følge litt ekstra med rundt 6.trinn. Han syntes at hun hadde mast nok og han gadd ikke å bruke mer tid på dette. Å snakke med Lise eller de andre jentene hadde han absolutt ikke tid til, han hadde mye viktigere arbeid å ta seg til. Han tenkte at nå måtte dette være godt nok. Han var godt fornøyd med å ikke skulle bry seg mer med denne saken, Lises mor hadde fått viljen sin om at noen skulle se litt ekstra til 6.trinn i friminuttene, da måtte de være fornøyd. Han presiserte i mailen til de ansatte som gikk vakt i skolegården at de skulle se om de så Lise og om hun så glad ut.

Etter de gjentatte klagene fra Lises mor så bestemmer rektor Ås seg for å stikke innom noen timer på 6.trinn. Han dukker uanmeldt opp da Frank Olsen skulle ha turn med 6.trinn. Timen starter godt med oppvarming. Rektor satt stille og observerte at Frank hadde tydelig ledelse på elevgruppa i oppvarmingen. Etter oppvarmingen så forklarer Frank at de skal ha militærtrening. Han tenker at god gammeldags fysisk fostring er en mangelvare i dag og at noen må ta ansvar for å få dagens gutter og jenter i god form.. Enkelte av jentene sukker over at de «atter en gang» må ha militærtrening. Frank finner frem den autoritære stemmen som han er så stolt av og skriker til elevene at de må gjøre det de får beskjed om ellers så kan de komme seg ut av hans time. Han er sikker på at nå blir rektor imponert over hans klare og tydelig klasseledelse. Mange av guttene klatrer opp til taket som apekatter, men rektor ser at mange av jentene og enkelte av guttene får ikke

dette helt til. Lise har aldri fått til å klatre gymtauet til topps og uttaler høyt at dette nekter hun å gjøre. Frank blir flau av at rektor Ås hører kommentaren om at en av elevene nekter å gjøre det hun har fått beskjed om og drar derfor en spøk om at *«Alle som har sett moren og faren din vil jo se at de sikkert aldri har beveget seg utafor døra, så du vil nok uansett aldri klare å klatre til toppen med de genene i familien...»*. Rektor Ås flirer og ler av kommentaren, for han vet også at familien til Lise er av den «romlige» typen.

Et par uker senere tar Lises mor på nytt kontakt med rektor. Han blir irritert over atter en ny henvendelse og henviser til at han tross alt hadde skrevet en mail til assistene i skolegården om å følge ekstra med, han hadde brukt nok tid på Lise nå. Hvis ikke mor var fornøyd nok med hans tiltak og det ikke var god nok for hennes barn å være på hans skole fikk Lises mor ringe naboskolen for å høre om de ville ha henne.

Mot påsketider ser Lises mor seg lei av skolens manglende oppfølging av Lise og har klaget Tussevik skole inn for Statsforvalteren for brudd på aktivitetsplikten og på øvrige regler knyttet til opplæringslovens kapittel 9A.

Del 2: Juridisk drøftelse

Problemstilling 1: Opplæringslovens §9 A

- *Har rektor Peder Ås fulgt loven i Opplæringslovens §9A ved sin håndtering av Lises skolemiljø?*

Drøfting av rettskilder opp mot faktum

Det gjeldende reglement knyttet til elevenes skolemiljø trådte i kraft 1.august 2017. Bakgrunnen for lovendringen var et behov for et tydelig regelverk omkring elevenes skolemiljø. En kongelig resolusjon av 9.aug 2013 oppnevnte et utvalg, «Djupedalsutvalget», som skulle vurdere de samlede virkemidlene for å skape et godt psykososialt miljø. 18.mars 2015 ble NOU 2015: 2 *Å høre til* lagt fram, og mai 2016 ble forslaget til lovverk Prop. 57L (2016-2017) vedtatt. Virkeområdet for loven gjengitt i §9A-1 tydeliggjør at kapittelet gjelder for elever i grunnskolen, den videregående skolen, leksehjelpsordninger og skolefritidsordninger. Kapittel 9A-2 sier at «alle elevar har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, trivsel og læring». §9A-3 sier at skolen skal ha nulltolleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Det er rektors ansvar å arbeide systematisk og kontinuerlig med dette for å oppfylle kravene i kapittel §9A. Utdanningsdirektoratets tolkinger av §9 A-3 sier at skolens arbeid må omfatte «holdninger, verdier, undervisningspraksis, relasjoner og ledelse». Rektor har det overordnede ansvaret for at alle ansatte praktiserer holdninger og verdier som fremmer positiv samhandling og bidrar til et trygt og godt skolemiljø¹. Ved Tussevika skole har rektor Ås tatt et bevisst valg ved å unnlate å jevnlig snakke med personalet om §9A. Da den nye loven kom i 2017 informerte han personalet om at det hadde skjedd en endring, men har ikke brukt tid på dette etter den gang. Ved å unnlate å jobbe kontinuerlig og systematisk med delpliktene i §9 A så bryter rektor Ås delplikten §9 A-3. Konsekvensen av dette kan en referere til ved at både assistent Bjørg og kontaktlærer Frank Olsen bryter flere av delpliktene i loven. Dette kommer oppgaven nærmere inn på i del 2.

¹ Utdanningsdirektoratet, 2017 s. 5

§9A-9 stadfester skolens informasjonsplikt og alle parters rett til å uttale seg. Skolene skal informere om aktivitetsplikten etter §9A-4 og 9A-5, samt muligheten til å melde saken til statsforvalteren etter §9A-6. Rektor Ås har ikke informert foresatte om noen av Opplæringslovens rettigheter. Han tenker at det blir så mye styr dersom han informerer om dette og at da blir det ekstra mye arbeid for ham. Jo mindre de har kjennskap til jo greiere blir det for alle.

1.februar 2012 dømte Høyesterett for første gang en norsk kommune til å betale erstatning til en tidligere elev som var blitt utsatt for mobbing. Saken er omtalt som «Mobbedommen»², og har i ettertid satt presedens for liknede saker. Plikten til å følge med elever som er særskilt sårbare ble tydeliggjort av Høyesterett. I Mobbedommen blir skadelidtes særlige sårbarhet fremhevet som noe skolen burde ha hatt spesiell oppmerksomhet rettet mot, slik at aktsomhetskravet skjerpes. Mobbedommen har dermed presisert at dersom den skadelidte fremstår som en særlig sårbar elev så skal aktsomhetskravet skjerpes. I faktum framkommer det mange risikofaktorer knyttet til Lise og hennes hjemmesituasjon. Hun har en hjemmesituasjon hvor hun i stor grad er overlatt til seg selv da mor er uføretrygdet, og en far som nylig har kommet ut fra fengsel. Hun har svake skoleprestasjoner og får jevnlig negative kommentarer fra sine medelever. Med de faktorer som framkommer i faktum omkring Lises hjemmesituasjon og hennes vansker med skolefagene defineres hun klart som en særskilt sårbar elev. Loven pålegger da skolen å være spesielt oppmerksomme og følge ekstra godt med.

Aktivitetsplikten §9A-4

Ansattes aktivitetsplikt er nedfelt i opplæringslovens § 9 A-4. Bestemmelsen bygger på et forslag fra Djupedalsutvalget³ Ordlyden i loven kan ikke velges bort da de alle er tydeliggjort som «Skal-bestemmelser». Aktivitetsplikten består av fem delplikter:

- Plikt til å følge med
- Plikt til å gripe inn i akutte situasjoner
- Plikt til å varsle

² HR-2012-241-A-Rt-2012-146

³ NOU 2915:2 s. 231

- Plikt til å undersøke
- Plikt til å sette inn tiltak

Lises mor henvender seg ved flere anledninger til både kontaktlærer Frank Olsen og til rektor Ås for å uttrykke at Lise ikke har et trygt og godt skolemiljø. Når skolen mottar bekymring omkring en elevs skolemiljø skal saksbehandlingen være forsvarlig. En forsvarlig saksbehandling innebærer at man gjennom saksbehandling må få de konkrete fakta på bordet for å kunne fatte en materielt riktig juridisk avgjørelse. Dernest må man anvende rettsreglene på korrekt vis. De involverte, Lise, Lises foresatte og kontaktlærer Olsen, skal oppleve at saksbehandlingen er rettferdig, betryggende, god og effektiv. Ideelt sett bør saksbehandlingen starte samme dag som skolen mottar bekymringen. Rektor Ås skriver noe han definerer som en aktivitetsplan uten å sørge for at saken er godt opplyst. Han har ikke samtaler med Lise for å høre hennes synspunkt. Utredningsplikten i forvaltningslovens §17 uttrykker at forvaltningsorganet, altså rektor Ås, skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Opplæringslovens §9A-4, 5.ledd, 1 punktum lyder «skolen skal sørgje for at involverte elevar blir høyrde». Rektor Ås sørger altså ikke for at saken er godt nok opplyst før han skriver, det han kaller en aktivitetsplan.

Da rektor Ås fikk kjennskap til at Lise uttrykte at hun ikke hadde det trygt og godt på skolen inntraff dokumentasjonsplikten jf §9 A-4. Formålet med dokumentasjonsplikten er tredelt. For det første skal det understøtte en faglig forsvarlig og hensiktsmessig behandling ved skolen. For det andre skal det sikre at elever og foreldre blir sikret en seriøs og forpliktende håndtering av meldingen. For det tredje skal dokumentasjonskravet sikre at statsforvalteren kan innhente fakta raskt og effektivt dersom saken meldes dit. Departementet definerer et minimumskrav til dokumentasjon⁴ Dette omfatter hvilket problem tiltakene skal løse, hvilket tiltak skolen har planlagt, når tiltakene skal gjennomføres, hvem som er ansvarlig for tiltakene og når tiltakene skal evalueres. Det er krav til å opprette en egen mappe for hver sak. Rektor Ås dokumenterer ikke, etter dokumentasjonsplikten, noen av områdene i opplæringslovens §9A-4 siste ledd.

⁴ Prop 19 L (2014 – 2015) s. 32

Høyesterett slår tydelig fast i Mobbedommen at det er den eller de som krenker som skal endre adferd, ikke den som blir krenket. Rektor Ås tar derfor ikke ansvar da han uttaler til Lises foreldre at «hun kan finne seg en ny skole» dersom hans tiltak ikke er gode nok. Reglene om skolebytte ble endret i 2019⁵

Opplæringslovens § 9A-12 formulerer dette slik;

Ein elev i grunnskolen kan flyttas til ein annan skole enn den skolen eleven elles har rett til å gå på, dersom oppførselen til eleven i alvorleg grad går ut over tryggleiken eller læringa til ein eller fleire medelevar. Skolebyta skal likevel ikkje skje dersom mindre inngripande tiltak vil kunne avhjelpe situasjonen. Grunnen til at ein elev kan flyttast, kan til dømes vere at eleven mobbar ein eller fleire elevar.

Rektor Ås handler ikke etter opplæringslovens §9A-12 når han sier til Lises mor at dersom hun ikke fornøyd nok med hans plan og det ikke er godt nok for hennes barn å være på hans skole fikk Lises mor ringe naboskolen for å høre om de ville ha henne. Det er Lise som blir krenket og som uttrykker at hun ikke har et trygt og godt skolemiljø. Rektor Ås er forpliktet til å sørge for at Lise har et trygt og godt skolemiljø ved Tussevik skole, ikke uttale til foresatte at de får finne en annen skole til Lise dersom de ikke er fornøyd. Mobbedommen slår fast hvilke krav elever har i forhold til sitt skolemiljø, og hvilke plikter skolen har for å sikre dette. Lovgivers intensjon om nulltoleranse for krenkelser⁶ av elever i skolen vil aldri kunne oppnås uten at lovgiver setter skolelederen og de ansatte i skolen i stand til å praktisere de grunnleggende saksbehandlingsreglene de er forpliktet til å følge. Mobbedommen⁷ understreker at rektors første prioritet er så sørge for at elevene har et trygt og godt skolemiljø.

⁵ Prop 88 L(2018-2019

⁶ Opplæringsloven §9 A-3

⁷ Mobbedommen s. 146, pkt 47

Skoleeiers rolle og ansvar:

I forarbeidene til Opplæringsloven⁸ fremgår det at når det er i samfunnet sin interesse at elevene går på skolen, så bør det også være samfunnets ansvar å sørge for at oppholdet ikke fører til skade. Kommunens øverste organ, kommunestyret eller bystyret, er ansvarlig for kommunens offentlige grunnskole. Som skoleeier er man ansvarlig for at Opplæringslovens §13-10s krav om et forsvarlig system for å vurdere at kravene i opplæringsloven blir oppfylt. Ytrevik kommune ved skoleadministrasjon er ansvarlig for at kravene i opplæringsloven og forskriftene til loven er oppfylgt⁹. Faktum slår fast at Tussevik skole har unngått å levere resultat knyttet til arbeid tilknyttet skoleeiers planverk og rapportering. Rektor Ås, som er omgangsvenn med rådmannen, har ikke måttet stå til ansvar for at han ikke har levert resultater som forventet. Skoleeier er også ansvarlig for å sikre at de ansatte i skolene, spesifikt skolens ledelse er opplært og innehar kompetanse om reglens innhold og hvordan de skal praktiseres. Faktum viser tydelig at verken assistent Berit, kontaktlærer Frank Olsen eller rektor Ås innehar kunnskap om regelverket eller hvordan de skal håndteres, og Ytrevik kommune kan stilles juridisk og økonomisk ansvarlig for de bruddene som begås på Tussevik skole.

§9 A-5:

Rektor Ås blir varslet av Lises foresatte om at kontaktlærer Frank Olsen ved flere anledninger hadde krenket Lise. I forarbeidene til endringen av Opplæringsloven¹⁰, står det at ansatte som mobber elever er uakseptabelt, og er et grovt brudd på den tilliten som både elever, foreldre og samfunnet skal kunne ha til dem som jobber på skolen. Rektor har en handlingsplikt til rask saksgang når det framkommer påstand om at voksne krenker elever. Det er rektors plikt til å finne frem til sakens faktiske hendelser og opplevelser. Rektor skal i slike saker umiddelbart varsle skoleeier og aktivitetsplikten i §9 A-4 skal settes i gang umiddelbart. Undersøkelsene skal følge forvaltningslovens grunnleggende regler for saksbehandling. Alle parter i saken har rett til innsyn og kontradiksjon. Faktum beskriver at Rektor Peder Ås ikke ivaretar noen av delpliktene i 9 A-4.

⁸ Ot.prp. nr 72 (2001-2002) punkt 6.2.2

⁹ Opplæringslovens §13-10

¹⁰ Prop. 57 L

Han iverksetter ikke undersøkelser etter §9 A-4 tredje ledd og skoleeier varsles ikke ved påstand om at Lise blir krenket av en ansatt. En nøyere beskrivelse av de aktuelle hendelsene knyttet til Lises opplevelse av å bli krenket av kontaktlærer Frank Olsen blir beskrevet i oppgavens del 2.

Omkring ansvarsgrunnlaget og hvilke krav foresatte ned rimelighet kan stille til skolen, vil det være av sentral betydning hvilke plikter skolen har i forhold til elevene. Opplæringslovens bestemmelser i §9-A regulerer dette. Foresatte til Lise ender opp med å henvise til Statsforvalteren etter deres rett til dette i Opplæringslovens §9 A-6. De har fulgt lovens krav om å ha tatt saken opp med rektor, samt gitt ham mer enn ei uke til å følge opp saken. Når rektor så ikke håndhever sitt ansvar etter Opplæringsloven så skal Statsforvalteren, etter grundige opplysninger, avgjøre om aktivitetsplikten etter §9A-4 og 9A-5 er oppfylt. Statsforvalteren kan vedta reaksjoner etter skolens ordensreglement, jf. §9-10 eller at en elev skal bytte skole, jf. §9A-12.

På bakgrunn av fakta som framkommer i faktum i denne saken kan vi fastslå at rektor Ås har manglende kunnskaper om det generelle kravet fastslått av Høyesterett i Mobbedommen og senere av lovgiver: *En skoleleder skal gjøre det man med rimelighet kan forvente av skoleledelsen*¹¹. Mobbedommen og opplæringsloven presiserer med tydelighet at skoleledelsen skal ha et spesielt fokus på den særskilt sårbare eleven. Lises sårbarhet blir ikke ivaretatt, hun blir heller tvert imot ilagt strengere håndtering fra kontaktlærer Frank Olsen enn sine medelever. Rektor Ås har ikke gjort det man med rimelighet kan forvente å ha gjort og dermed brutt opplæringslovens § 9A-3, -4, -5, -6, -9 og -12.

Oppsummering problemstilling 1:

Problemstillingen reiser spørsmål om hvorvidt rektor Peder Ås utøver sin plikt til å sørge for et trygt og godt skolemiljø for elevene på Tussevika skole etter opplæringsloves §9 A. Det framkommer av faktum at rektor ved Tussevika skole ikke følger opp aktivitetsplikten etter §9 A-4. Det skjerpene ansvaret rektor har overfor Lise, som klart er definert som en særskilt sårbar elev, blir ikke fulgt opp.

¹¹ Eriksen s. 12

Den totale vurderingen av de overnevnte bruddene på de ulike delpliktene av §9 A ligger til grunn for konklusjonen.

Konklusjon: Rektor Peder Ås utøver ikke sin plikt til å sørge for et trygt og godt skolemiljø for elevene på Tussevika skole etter opplæringslovens §9A.

Problemstilling 2: Opplæringslovens §9 A-5

Har kontaktlærer Frank Olsen brutt Oppæringslovens §9A-5 i sin håndtering av Lise?

Drøfting av rettskilder opp mot faktum:

Krenkelser:

Begrepet krenkelser ble vedtatt innført i opplæringsloven ved lovendring i 2002¹². Elevenes subjektive oppfatning av å bli krenket er det som skal legges til grunn ved påstand om dette. Dette subjektive standarden ble også videreført ved lovendringen som trådte i kraft 1.august 2017¹³. Djupedalsutvalgets innstilling oppga nulltolleranse for krenkelser, nå nedfelt i opplæringslovens §9A-3 *Skolen skal ha nulltolleranse mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering*¹⁴. En krenkelse kan forekomme både verbalt og fysisk, som enkelthendelser eller mer systematiske handlinger. Krenkelser som pågår systematisk over tid er mobbing eller trakassering. Hva som oppleves som krenkende er ulikt for ulike personer, avhengig av forhold som alder, forutsetninger og sammenhengen hvor krenkelsen skjer¹⁵

Barnekonvensjonen ble vedtatt i 1989, ratifisert i Norge i 1991 og har forrang over norsk lovgivning ved motstrid. Barn gis «sivile, politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter»¹⁶ Det er flere artikler som har betydning for arbeidet mot mobbing og krenkelser. Artikkel 19 gir barn og unge rett til beskyttelse mot fysisk og psykisk vold som mobbing og artikkel 29 gir rett til en god skole. Barnekomiteen har uttalt: «*A school which allows bullying or other violent and exclusionary practices to occur is not one which meets the*

¹² Ot.prp. nr 72 (2002-2002)

¹³ Prop.57 L (2016-2017) side 13 flg

¹⁴ Opplæringslova §9 A-3

¹⁵ NOU: 2015:2, s. 31

¹⁶ NOU 2015:2 s. 43

requirements of article 29¹⁷»

Kontaktlærer Frank Olsen opplever at hans faglige autoritet og respekt blir satt på prøve når Lise kaster matteboka i gulvet og uttaler seg kritisk omkring hans undervisning. Han drar så Lise med seg ut fra klasserommet etter hettegenseren og stenger henne inne på et grupperom. Her stenger han henne inne og holder henne over munnen til hun har roet seg ned. Lise er en særskilt sårbar elev, etter definisjonen i Prop 57 L (2016-2017) punkt 5.5.2.1 *«slik sårbarhet kan være knyttet til for eksempel elevens religion, seksuelle orientering, kjønnsuttrykk, funksjonsevne, at eleven har atferdsvansker eller sosio-emosjonelle vansker eller forhold ved elevens familie og hjemmesituasjon»*.

«Dersom ein som arbeider på skolen, får mistanke om eller kjennskap til at ein annan som arbeider på skolen, utset ein elev for krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering, skal vedkommande straks varsle rektor»¹⁸

Assistent Bjørg ser situasjonen hvor kontaktlærer Olsen drar Lise med seg ut av klasserommet etter hettegenseren. Hun undrer seg over hvor sint kontaktlærer Olsen ble da Lise ytret misnøye mot matematikkfaget, men tenker at hun er jo assistent, mens kontaktlærer Olsen har vært lærer ved Tussevik skole i en mannsalder og vet nok hva han gjør. Assistent Bjørg bryter opplæringslovens §9 A-4 andre ledd, samt §9 A-5 når hun unngår å varsle rektor når hun observerer at kontaktlærer Olsen drar Lise ut av klasserommet etter hettegenseren og stenger henne inne på et grupperom. Lise blir uten tvil krenket grovt av en voksen som arbeider på skolen ved denne hendelsen. Kontaktlærer Olsens kollega har et særskilt ansvar for å melde denne hendelsen til rektor Ås. Det er en misforstått lojalitet når hun observerer at Lise krenkes av kontaktlærer Olsen og hun unngår å melde dette til skolens ledelse.

I en dom fra Eidsivating lagmannsrett¹⁹ ble en lærer dømt for overtredelse av straffelovens §271 da han hadde tatt en elev i armen etter at det oppsto en uoverensstemmelse i skolegården. To gutter hadde klatret opp i et fotballmål. Da

¹⁷ Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 5

¹⁸ Opplæringsloven §9A-5

¹⁹ LE-2019-9740

tiltalte ba dem om å gå ned hadde fornærmede en opposisjonell atferd med argumenter og grimaser. Tiltalte førte da fornærmede med seg i skolebygget ved å holde et hardt og fast grep. Det ble poengtert i dommen at den uønskede hendelsen var avsluttet og det forelå heller ikke provokasjon. Det foreslå ingen akutt fare og situasjonen var avsluttet. Lagmannsretten påpeker at selv om tiltalte opplevde fornærmede som frekk i forkant av hendelsen så må det forutsettes at en lærer klarer å beherske seg over for elever. Anke til høyesterett ble ikke tillatt fremmet²⁰. Avgjørende for ansvarsgrunnlaget i herværende faktum er sammenlignbart med faktum i LE-2019-9740. Denne dommen er relevant da kontaktlærer Frank Olsens håndtering av Lises atferd i mattetimen er sammenlignbar med lærerens håndtering av elev i skolegården i LE-2019-9740. At kontaktlærer Frank Olsen også benytter tvang da han låser døren, samt holder Lise over munnen slik at ikke andre på utsiden skulle høre at hun skreik er i høy grad skjerpene. Kontaktlærer Frank Olsens håndtering av Lise er noe mer enn en grensesettende art, den bærer i høy grad preg av en fysisk avstraffelse og et maktovergrep. Det er betydelig forskjell i styrke, alder og modenhet. I LE-2019-9740 uttalte lagmannsretten at:

Lagmannsretten har videre lagt vekt på den betydelige forskjellen i styrke, alder og modenhet mellom de to. I tillegg var tiltalte en autoritetsperson som ved sin handling overfor fornærmede misbrukte sin autoritet. Fornærmede var i realiteten forsvarsløs mot tiltaltes handling.

En bør, med støtte i kapittel 4 i Prop.57 L (2016-2017) Endringer i opplæringsloven og friskoleloven (skolemiljø), særlig vektlegge at det er nulltoleranse i skolen mot krenkelser av elever, etter opplæringslovens §9A. Dette omfatter at en lærer ikke har anledning til å bruke fysisk makt mot elever. Opplæringslovens 9A er tydelig på alle elevers rett til et trygt og godt skolemiljø. En lærer har adgang til å gripe fysisk inn mot en elev ut fra nødrettsbetraktninger, men handlingene må da være *«foretatt for å redde liv, helse, eiendom eller en annen interesse fra en fare for skade som ikke kan avverges på annen rimelig måte, og denne skaderisikoen er langt større enn skaderisikoen ved handlingen»*²¹

²⁰ HR-2019-1719-U.

²¹ *Straffeloven §17 Nødrett*

Alternativt kan handlingen som ellers ville være straffbar være lovlig når den «blir foretatt for å avverge et ulovlig angrep, ikke går lenger enn nødvendig, og ikke går åpenbart ut over hva som er forsvarlig under hensyn til hvor farlig angrepet er, hva lags interesse som angrepet krenker, og angriperens skyld»²²

Lises atferd og handlinger i mattetimen er ikke av en slik art at kontaktlærer Frank Olsen med rett kan hevde at å dra henne etter hettegenseren inn på grupperommet, stenge døren og holde henne foran munnen var en nødverge eller nødrett. Hans reaksjon står ikke i henhold til den lave graden av provokasjon som Lise utøver i klasserommet. Hans handlinger i sterk grad krenkende ovenfor Lise. Elevenes subjektive oppfatning av å bli krenket er det som er avgjørende, dette er stadfestet ved en lovendring i 2002²³ Denne subjektive standarden ble videreført ved lovendringen som trådte i kraft 1.august 2017²⁴. Opplæringslovens § 9A-3 sier at «skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakasering».

Eksempel på krenkelse kan være å snakke ned elevenes faglige ferdigheter eller familien til den eleven det gjelder. Andre typer krenkende adferd kan være at læreren har en autoritær og disiplinerende lærerstil, og krenker elevene ved å oppføre seg på en slik måte²⁵

Oppsummering problemstilling 2:

Problemstillingen her retter seg mot hvorvidt kontaktlærer Frank Olsen bryter opplæringslovens §9A-5 i sin håndtering av Lise Salvesen. I denne juridiske drøftelsen går vi ikke inn på om kontaktlærer Frank Olsen er skyldig etter straffeloven, men konstaterer at et overgrep med dette omfanget er klart krenkende overfor Lise, jf §9A-5. Det skjer utvilsomt mange brudd på opplæringsloven for Lise i denne saken, dette innebærer både systematikken i delpliktene rundt §9A-4 og §9A-5. Faktum beskriver to grenseoverskridende hendelser hvor den ene er av grovere art enn den andre. Frank Olsen bryter utvilsomt Opplæringslovens §9A-5 både ved sin håndtering av Lise når hun dras

²² Straffelovens §18 Nødverge.

²³ Ot.prp.nr 72 (2001-2002)

²⁴ Prop 57 L (2016-2017) side 13 flg

²⁵ (Eriksen s. 23)

ut av klasserommet og blir plassert i grupperommet, samt de krenkende verbale utsagnene i gymsalen. At dette overgrepet skjer mot en særskilt sårbar elev er i høy grad skjerpene og bør etterkomme tydelige reaksjoner.

Konklusjon: Frank Olsen bryter opplæringslovens §9 A-5 ved sin håndtering av Lise Salvesen.

Foreldrene påklager skolens arbeid til Statsforvalteren etter at de ikke ser bedring etter flere henvendelser. Statsforvalterens mandat er å vurdere om skolen, ved rektor, har overholdt retten til et trygt og godt skolemiljø.. Jeg velger ikke å gå inn på hvorvidt foreldrene kan kreve omplassering av lærer eller i hvilken grad de kan kreve tiltak i en sak. Eventuelle sanksjoner eller arbeidsrettslige reaksjoner som kan være aktuelle overfor kontaktlærer Frank Olsen belyses ikke i denne oppgaven

Problemstilling 3: Forvaltningslovens § 13 Taushetsplikten

Har kontaktlærer Frank og rektor Peder brutt taushetsplikten da de snakket om elevsituasjonen vedrørende elev Lise Salvesen i Bridgeklubben når alle medlemmene av Bridgeklubben er kommunalt ansatte?

Drøfting av rettskilder opp mot faktum:

Taushetsplikten etter forvaltningslova §13 er gjeldende for all virksomhet forvaltningen driver med og for alle som opptre på vegne av et forvaltningsorgan. Det er en aktiv taushetsplikt som angår opplysninger man får gjennom arbeidet eller tjenesten: Reglene i forvaltningslovens §13 om taushetsplikt skal sikre at alle har tillit til at opplysninger om dem forvaltes forsvarlig og ikke spres unødvendig. Norsk forvaltning er organisert i sektorer, som igjen består av ulike organer. Spørsmålet som her ønskes drøftet er om taushetsplikten gjelder innad i hver sektor, her skolen, eller om man fritt kan snakke om noens personlige forhold når alle er aktørene er ansatte i samme kommune.

Ansatte i grunnskolen har taushetsplikt etter bestemmelsen i opplæringslova §15-1²⁶. Denne viser til reglene i forvaltningslova §13:

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om:

1. noens personlige forhold, eller
2. tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår

Det er vesentlig å vurdere om opplysningene alene, eller sammen med andre kan skade en elev eller foresatte. Brudd på tilliten til forvaltningen kan også gjøre det vanskelig å innhente nødvendige opplysninger på et senere tidspunkt. En må gjøre en totalvurdering på om hvilken interesse og nytte mottakeren vil ha av opplysningene.

Forvaltningslova har flere bestemmelser som gjør unntak fra hovedregelen om taushetsplikt. Forvaltningslovens § 13b første ledd nr 5 kan gi lovhjemmel for unntaket fra taushetsplikt

Taushetsplikt etter §13 er ikke til hinder for at forvaltningsorganet gir andre forvaltningsorganer opplysninger om en persons forbindelse med organet og om avgjørelser som er truffet og ellers slike opplysninger som det er nødvendig å gi for å fremme avgiverorganets oppgaver etter lov, instruks eller oppnevningssgrunnlag

Utveksling av informasjon må ansees «nødvendig» for at unntaket fra taushetsplikt skal rettmessig gis anledning til anvendelse. Denne begrensningen ble endret fra «naturlig» til «nødvendig» ved Stortingets behandling av endring av

²⁶ LOV-1967-02-10 Forvaltningsloven -fvl

lovforslaget i 1976-77²⁷. I en uttalelse fra Sivilombudsmannens i 2018²⁸ referer Sivilombudsmannen til juridisk teori fra Kjønstad²⁹, s. 70:

Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr.5 er viktig som hjemmel for utveksling av opplysninger mellom forskjellige forvaltningsorganer i mange enkeltsaker. Det gjelder særlig samarbeid for å realisere felles målsettinger. Men bestemmelsen åpner ikke for generelt tverretattlig samarbeid med utveksling av personopplysninger.

Rektor Ås og Frank Olsen og rådmannen, lensmannen eller vaktmesteren på aldershjemmet kan ikke anses å tilhøre samme forvaltningsorgan eller etat i lovens forstand. Taushetsplikten er derfor tydelig på informasjon vedrørende noens personlige forhold da er taushetsbelagt informasjon overfor de nevnte parter. Dette til tross for at de alle er ansatt i samme kommune og i henseende også er underlagt taushetsplikt ovenfor sin etat.

Oppsummering problemstilling 3:

Problemstillingen som er drøftet er hvorvidt rektor Ås og kontaktlærer Frank Olsen har anledning til fritt å snakke om elevsituasjoner som Lise Salvesen eller andre medelever er involvert i nå de møter andre kommunalt ansatte på Bridgeklubben, eller om de bryter taushetsplikten etter forvaltningslovens §13. På bakgrunn av informasjon som framkommer i faktum så kan en konkludere med at verken rektor Peder Ås eller kontaktlærer Frank Olsen hadde anledning til å snakke om elevsituasjoner angående Lise Salvesen i Bridgeklubben. Det fremkommer ikke nødvendig for rådmannen, lensmannen eller vaktmesteren på aldershjemmet å ha kjennskap til situasjonen og håndtering av Lise Salvesen for å gjøre sin jobb.

Konklusjon: Rektor Ås og Frank Olsen bryter taushetsplikten etter forvaltningslovens §13 når de omtaler situasjoner rundt Lise og andre elever i bridgeklubben.

²⁷ Innst.O.nr 50 (1976 – 1977).

²⁸ SOM-2017-2322

²⁹ Taushetsplikt om barn (4.utg.2014)

Oppgaven tar ikke for seg hvilke eventuelle arbeidsrettslige reaksjoner som kan ilegges rektor Ås og kontaktlærer Olsen for brudd på taushetsplikten.

Oppsummering og konklusjon:

Jeg har, i denne oppgaven, drøftet og konkludert rundt tre juridiske problemstillinger som er aktuelle gitt faktum som er presentert.

Peder Ås er rektor og har en plikt til å utøve ledelse etter gjeldende juridiske retningslinjer. Første problemstilling stiller spørsmål om hvorvidt han har fulgt loven i opplæringslovens §9 A ved sin håndtering av Lises skolemiljø. Her vises det i faktum til gjentatte og flerfoldige brudd på flere paragrafer i sin helhet og også delplikter innenfor enkelte paragrafer. Det konkluderes derfor med at rektor Ås ikke sikrer at Lise og de andre elevene ved Tussevika skole har et trygt og godt skolemiljø.

Tidlig i faktum får vi høre om kontaktlærer Frank Olsen som har jobbet ved skolen hele sin yrkeskarriere. Han beskriver selv at han er den som skal ha kontrollen og respekten i klasserommet og forventer at elevene skal respektere ham. Dette tar imidlertid overhånd og han oppleves som krenkende av elevene i klassen hans. Lise Salvesen er en særskilt sårbar elev som opplever hans grensesetting både fysisk og verbalt. En har vurdert om hans håndtering er av grensesettende art eller om han har krysset grensen og krenket Lise. Konklusjonen er tydelig på at han atferd er krenkende og at kontaktlærer Frank Olsen bryter opplæringslovens §9 A-5 ved sin håndtering av Lise.

Den tredje problemstillingen drøfter om rektor Ås og kontaktlærer Olsen gis anledning til å omtale elevsituasjoner i Bridgeklubben, dette da alle Bridgeklubbens medlemmer er ansatt i samme kommune. Forvaltningslovens § 13b første ledd nr 5 kan gi lovhjemmel for unntaket fra taushetsplikt, det skal da være nødvendig for partene å få informasjon som er behovskrevd i deres etat. Faktum beskriver at de tre andre omtalte medlemmene i Bridgeklubben ikke har behov for informasjon om elevene på Tussevika skole. Rektor Ås og kontaktlærer

Olsen overholder derfor ikke taushetsplikten når de omtaler elevsaker i
Brigdeklubben.

Kilder og referanser:

Litteratur:

Djupedalsutvalet. (2015,3 18). NOU 2015:2 Å høre til – virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø. Hentet 15.05, 2021 fra Regjeringen.no:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2015-2/id2400765/>

Eriksen, B; (2018), Rektors styringsrett, Oslo, Gyldendal

Eriksen, B; (2020), Elevkrenkelser, Oslo, Cappelen Damm Akademisk

Kjønstad, Asbjørn; (2014), Taushetsplikt om barn, 4.utg., Kommuneforlaget

Utdanningsdirektoratet. (2017), Skolemiljø, hentet 15.05.22 fra Udir.no:

<https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Laringsmiljo/skolemiljo-udir-3-2017/>

Rettskilder:

Lover

Straffelovens §18 Nødverge

Straffeloven §17 Nødrett

Opplæringsloven

LOV-1967-02-10 Forvaltningsloven

Forarbeider

Prop 57 L (2016-2017)

Prop 19 L (2014 – 2015)

Prop 88 L(2018-2019

Ot.prp. nr 72 (2001-2002)

Rettspraksis

HR-2019-1719-U

LE-2019-9740

SOM-2017-2322

HR-2012-241-A-Rt-2012-146